

Turgut Uyar'ın 1947-1952 Yılları Arasındaki Şiirlerinde Türk Halk Kültürüne ve Halk Şiirine Ait Unsurlar

Beyza Zehra Şen*

ORCID: 0000-0002-0766-2969

Öz

Turgut Uyar, mesleği nedeniyle yaşadığı Anadolu köy ve kasabalarında halk kültürünü tanıma şansı bulmuştur. Bu dönemlerin ve köy yaşantısına duyduğu sempatinin etkisiyle şiirlerinde halka ait unsurlara yer vermiştir. Bu çalışmada Turgut Uyar'ın 1947-1952 yılları arasında yazdığı şiirlerde bulunan halk kültürüne ait unsurlar tematik araştırma metoduyla incelenmiştir. Kullanılan unsurların nicel ve nitel çözümlenmeleri yapılmıştır. Bu çözümlenmeler ışığında halk kültürü unsurlarının şiirlerde yaptığı etki değerlendirilmiştir. Kaynak olarak Turgut Uyar'ın eserleri kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı: Turgut Uyar'ın Türk halkına yakınlığını göstermektir. Turgut Uyar'ın Türk halkına yakınlığını göstermek için ise şiirlerinde kullandığı halk kültürüne ait unsurlar tespit edilmiştir. Tespit edilen bu unsurlar aracılığıyla Turgut Uyar'ın şiir anlayışına farklı bir boyut kazandıracak sonuçlar elde edilmiştir. Turgut Uyar'ın zannedildiği gibi halktan ve halk kültüründen uzak olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turgut Uyar, Türk halk kültürü, Kültür unsuru, Halk şiiri, Şiir

Gönderme Tarihi: 17/06/2019

Kabul Tarihi: 25/09/2019

* Master Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-Posta: beyzazehrasen@gmail.com

The Elements of Turkish Folk Culture and Folk Poetry in Turgut Uyar's Poems in 1947-1952

Beyza Zehra Şen

ORCID: 0000-0002-0766-2969

Abstarct

Turgut Uyar seized the opportunity to get acquainted with the folk culture of Anatolian towns and villages he lived at due to his assignments. As a result of his positive feelings towards the village life and the influences of those times, he gave coverage to the folk elements in his poems. In this study, the elements regarding the folk culture in Turgut Uyar's poetry in the years 1947-1952 have been examined with the thematic research method. Quantitative and qualitative analyses of the aforementioned elements have been accomplished. In light of these analyses, the impact of the folk culture elements over the poetry has been evaluated. The literary Works of Turgut Uyar have been used as a source. The main purpose of this work is to demonstrate Turgut Uyar's fondness of the Turkish people. The elements of the folk culture have been underlined in order to display Turgut Uyar's affection for the Turkish people. And with the help of such elements, results that may add a different dimension to Turgut Uyar's approach to poetry have been achieved. In this way, it has been understood that Turgut Uyar was not at all distant to the Anatolian people or the folk culture.

Keywords: Turgut Uyar, Turkish folk culture, elements of culture, folk poetry, poetry.

Received Date: 17/06/2019

Accepted Date: 25/09/2019

Турецкая народная культура в стихах Тургут Уяра и элементы его поэзии, написанные 1947-1952 годах

Резюме

В связи со своей профессией Тургут Уяр сумел найти возможность ознакомиться с народной культурой в деревнях и городах Анатолии. Благодаря влиянию этих периодов и его симпатии к деревенской жизни, он сумел внести в свои стихи элементы народа. В этой работе элементы народной культуры, внесенные в стихи Тургутом Уяром в 1947-1952 гг., были исследованы методом тематического подхода. Проведен количественный и качественный анализ используемых элементов. В свете этих анализов было определено влияние элементов народной культуры на стихи. В качестве источников использовались работы Тургута Уяра. Цель этого исследования - показать близость Тургут Уяра к турецкому народу. Для того чтобы показать близость Тургут Уяра к турецкому народу, были использованы элементы народной культуры, которые имеют место в его стихах. Благодаря выявленным элементам, мы пришли к выводу, что понимание поэзии Тургута Уяра приобрел совсем другой характер. Этим стало понятно то что Тургут Уяр не был далек от народа и народной культуры.

Ключевые слова: Тургут Уяр, турецкая народная культура, народная поэзия

Получено: 17/06/2019

Принято: 25/09/2019

Giriş

Turgut Uyar, gençlik yıllarında mesleği gereği Posof ve Terme gibi Anadolu'nun küçük yerlerinde yaşamıştır. Bu yıllarda Anadolu halkının kültürünü tanıma imkanı bulmuştur. Uyar, halkı anlayan, onların içinde yaşayan bir şair olarak şiirlerinde halk kültürü unsurlarına yer vermiştir. Halktan bir insanın yaşadığı sıkıntıları hayat boyu yaşayan, ay sonunu düşünen bir şair olarak Uyar, onları anlamış ve anlatmıştır. Pek çok şiirinde halkı açık ve net anlattığını görmesek de satır arasına gizlenmiş toplum sezilmektedir. Uyar'ın Türk halk kültürüne ait unsurları kullanması ise bu kanıyı destekleyen bir durum olmaktadır. Bu çalışmada Turgut Uyar'ın kullandığı Türk halk kültürü unsurlarını tematik inceleme metoduyla tespit ettik, bu verileri nicel ve nitel olarak sınıflandırdık, satır arasına gizlenmiş anlamları ortaya çıkarttık. Tüm bu verilerin ışığında Turgut Uyar'ın Türk halkına yakınlığını ortaya koyduk. Turgut Uyar bir İkinci Yeni şairi olduğu için bu çalışma "İkinci Yeni şairleri toplumdan uzak kalmıştır." kanısının doğruluğunu sarsmaktadır.

Turgut Uyar'ın Şiirleri

Turgut Uyar'ın yayımlanan ilk şiiri "Yad"dır. Bu şiir *Yedigün* dergisinde yayımlanmış (1947) ancak Uyar, hiçbir kitabına almamıştır. Şiirin özünü, çocukluk özleminin altına gizlenmiş saf köy yaşantısına duyulan özlem oluşturmaktadır. Bu öz gereği halka ait pek çok unsuru kullanmıştır Turgut Uyar. Bu şiirde gördüğümüz halk kültürü öğelerine örnek olarak: "dua yollardım akan suyla", "annemin taktığı mavi nazarlıkları", "petrol lambası", "masallar, bilmeceler" verilebilir. Şair, çocukluğuna duyduğu özlemi, çeşitli kültür unsurlarıyla şiiri bezeyerek tasvire çalışmıştır. Şaire çocukluğunu anımsatan şeyler Türk halk kültürüne ait çeşitli unsurlardır; bu sebeple Turgut Uyar, çocukluğunu bu unsurları kullanarak anlatmıştır:

"Yad(...)

*Ufacık korumuzda dolaşırdım korkuyla,
Ve Allahı arardım serçe yuvalarında,
Bulamayınca dua yollardım akan suyla,
Göğü bulutlar saran bahar havalarında,
Dolaşırdım ufacık korumuzda korkuyla.*

*Seyrederdim göklerde her gün büyüyen ayı.
Ve kale duvarından yıkık mezarlıkları,
Bana korkunç bir devi hatırlatan kayayı.
Ve annemin taktığı mavi nazarlıkları,
Seyrederdim göklerde her gün büyüyen ayı.*

(...)”¹

Görülüyor ki Turgut Uyar, çocukluğunu anlatırken halk çocuklarının duygularından yararlanmışır.Şairin yayımlanan ilk kitabı *Arz-ı Hal*'dir. Bu kitabın ilk şiiri olan “Arz-ı Hal”de Allah’a seslenme söz konusudur. Bu nedenle pek çok dinî unsura yer verilmiştir. Ayrıca deyimler de kullanılmıştır: “hem sabuna karıştı, hem suya”, “kıt kanaat, sere serpe yollar boyunca”. Modern şairlerin dine olan ilgisi bazen halk kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple “Arz-ı Hal” şiiri de bu ilgi içerisinde değerlendirilebilir. Halk kültürüne etki etmiş olan dinî unsurlar bu şiirinin hemen her dizesinde karşımıza çıkmaktadır. Aydın kesimin kaleminden sık çıkmayan ifadeler şiirde yer bulmuştur. Bu durumda şiirde halktan bir kişinin bakış açısının kullanıldığını söylemek mümkün olur:

“Arz-ı Hal

Ben de günahkar kullarıdanım Allahım...

Bir "Kulhuvallahi" bilirim dualardan,

Bir de "Yarabbi şükür" demeyi doyunca,

Bir kere oruç tutmam ramazan boyunca,

Ama çekmediğim kalmadı sevdalardan.

Ben de günahkar kullarıdanım Allahım!...

Benim gibi kulun çok dünyada, Allahım!...

Eğer bilmiyorsan işte, haberin olsun.

---

¹Turgut Uyar, *Büyük Saat*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017, 17.

*Ekmek derdi, aşk derdi unutturdu seni.
İnsan hatırlamıyor dün ne yediğini.
Zaten yediğimiz ne ki hatırda dursun.
Benim gibi kulun çok dünyada, Allahım!...
Yazdıklarına sakın darılma Allahım!...
Meleklerin sana bunları söylemezler.
Artık, pek yarattığın gibi değil dünya
İnsanlar hem sabuna karıştı, hem suya:
Ne olursun hoşuna gitmediyse eğer,
Yazdıklarına sakın darılma Allahım!...*

(...)”²

Bu şiir, şairin Tanrı’ya yazdığı bir arz-ı hal, ilmühaber gibi görülmektedir. Ancak konuşan kişi aydın bir şair değil, halktan biridir. Turgut Uyar, bazı şiirlerinde bölgesel ağızlarda kullanılan sözcüklere yer vermiştir. Bunlardan biri de “Yalağuz” şiiridir. Şiirin adında kullanılan “yalağuz” sözcüğü “yalnız” anlamına gelmektedir. Bu şiirde yalnız bir çoban anlatılmaktadır:

“Yalağuz

*Bektaş yüce dağ başında -yalağuz-du.
Bektaş zaten doğduğundan beri -yalağuz-du...
Bir sopa, üç beş koyun, bir köpek,
Bulutların içinde kendi kendine -yalağuz-du...*

*Mintanı ile yalnızdı, çarığı ile yalnızdı,
Bilinmez düşünceleri, Tanrısı ile yalnızdı...
Köyde, şehirde, kasabada, dağda*

---

²Uyar, *Büyük Saat*, 18.

*Beş on kelimesi, diliyle.
Yalnız insanların o garip haliyle;
Yalnızdı Bektaş, yapayalnızdı..*

(...)"³

Çobanın kendisi ve kıyafeti halk kültürüne dikkati çekmektedir.

Uyar, "Mersiye" şiirinde ölümü farkı şekillerde dile getirmiştir. Bilindiği gibi, Halk şiirinde ölünün arkasından yazılan şiirlere "ağıt", Divan şiirinde ise "mersiye" adı verilir. Divan şiirine de ilgisi olduğu bilinen Uyar, şiire mersiye adını vermiş olmasına rağmen, Halk şiirine daha yakın bir üslup kullanmıştır. Bu bakımdan şiirin adı okuru yanıltmamalıdır. Şair bilinçli olarak "mersiye" adını kullanıp bir "ağıt" kaleme almıştır. Bu sebeple şiirde halk söyleyişlerine ve deyimlere yer verilmiştir: "vadesi yetti", "Ecelin sunduğu şerbeti içti":

"Mersiye

*Büyük bir vatanseverdi,
İnkılâplar yapamadı,
Binalar falan kuramadı gerçi.
Sessizce çalıştı masasında.
Evrak kaydetti.
Ve tevazu gösterdi halince.
Nihayet vadesi yetti.
-Ecelin sunduğu şerbeti içti-
Allah rahmet eylesin,
Hüsni Efendi."*⁴

"Ölüme Dair Konuşmalar 2" şiiri deyim bakımından çok zengindir. Yine geçim sıkıntısını anlatan şair, halk deyince akla ilk gelen şeylerden biri geçim sıkıntısı olduğu için, halkın bu konu üzerinde ürettiği deyimlere yer vermiştir. "Ölüm derdi, kalım derdi", "Dimyata pirince giden", "gözle görülür elle tutulur", "taştan çıkardığım ekmekle", "içim içimi yiyor" bu şiirde kullanılan kalıplaşmış söyleyişlerdir. Halktan insanların geçim sorunu çektiği bir gerçektir, şair de bu noktaya parmak basmıştır.

³Uyar, *Büyük Saat*,21.

⁴Uyar, *Büyük Saat*,24.

Geçim sıkıntısını en iyi halk ağzıyla verileceğinden Turgut Uyar, yine halktan bir kişiyi konuşturmuştur:

“Ölüme Dair Konuşmalar 2

*... İşte günlerden bir günElâgözlüm,
Yeni bir başlangıçla bitecek ömrümüz.*

Amenna ve Saddakna,

Bari hoşça geçse günümüz...

Hangisine tasa edeceğiz, şaştık.

“Ölüm derdi, kalım derdi” derken

Dimyata pirince giden misali,

Yolun ortasına ulaştık...

Ölüm bir hatıra gibidir insanda;

Kâh hatırlanır, kâh unutulur.

Fakat bir gün, bir gün nihayet

Gözle görülür elle tutulur...

Şimdi taştan çıkardığım ekmekle,

Çorba içmedeyiz sıcak sıcak.

Fakat yarın kim diyebilir ki Turgut,

Hatıra olmayacak?..

Unutmak istiyorum zaman zaman,

Ne yapsam, ne etsem olmuyor,

Kabulleniyorum,

Kabulleniyorum da –gelgelelim-

İçim içimi yiyor... ”⁵

Bu şiirde Uyar, kullandığı deyimlere ve halka yaklaşım tarzına rağmen bir aydın şiiri yazar. Söyleyişi halk şiirinden, halk şiiri söyleyiş biçiminden uzaktır. Fakat bütün olarak değerlendirildiğinde konuşan bir halk adamıdır, bu nedenle şiirin bütününe bakıldığında halk kültürünün hâkim olduğu görülür. Bu bakımdan okuyucu, şiirde

⁵Uyar, *Büyük Saat*,27.

kendini bulan, halktan biri olabileceği gibi, halka yaklaşmak isteyen bir aydın da olabilir.

“Bir Anadolu Vardır” şiirinde Turgut Uyar, unutulmuş Anadolu’yu, kendi halinde yaşayan insanların ve onların hayatını anlatır. Çeşitli eşyalar ve eylemler şiirde yer bulmuştur: “potur, çarık”, “süt sağmak, yün eğirmek”. Bu sayede okuyucu sanki bir köyde, köylülerle birlikte. Turgut Uyar, bu şiirde kültür unsurlarını sadece vermekle kalmaz, onları bize yaşatır:

“Bir Anadolu Vardır

Bir Narhanımcık vardır.

Cin dağlarının arkasında.

Bir çukur köyde.

Ya üç ya dört yaşındadır görseniz,

Süt sağar, yün eğirir ufak elleriyle.

Babasıyla diz dize oturur akşamları,

Ne lâflar söyler büyük insan gibi,

Hayret edersiniz..

(...)

Bir Mihrali marangoz vardır.

Babası Mihrali koymuş adını ne yapsın.

Narhanımcığın akrabasıdır..

Alinin, Memişin, Satılmışın akrabasıdır.

Terini çevre ile siler Mihrali

Potur giyer, çarık giyer

Bütün ömründe aşağı yukarı

Sacta pişmiş mayasız yufka ekmeği yer.

(...)”⁶

Bu şiirde Uyar, okura Anadolu’yu hatırlatmak, yaşatmak istemiştir. Anadolu’yu iyi tanıyan şair, amacına ulaşmıştır.

---

⁶Uyar, *Büyük Saat*,32.

Türkiyem kitabının ilk şiiri “Türkiyem”dir. Bu şiirde şehir şehir Anadolu anlatılmıştır. Şiirin her düzesinde Anadolu’dan bir parça bulunmaktadır. Yörelerin meşhur özelliklerine de yer verilmiştir: “Sürmene bıçağı”, “Adana’da çiğ köfte”, “Kırkpınar’da güreş” gibi:

“Türkiyem

(...)

Sen Koçhisar’da tuzum,

Sille’de kızım...

Çift kulaklı Sürmene bıçağı belimde.

Varmışım çiğ köfte yemeye Adana’ya

Dadaloğlu’ndan bir koçaklama dilimde:

- Şu yalan dünyaya geldim geleli..

Hey vatanım, bacım, sağdıcım, emmim

Senden bir yara her yerimde.

Desteye güreşmişim Kırkpınar’da.

Durmuş da yorgunluk çıkarmışım,

Bir akşam vakti

Dört bardak kıtlama çayla Erzurum’da..

(...)”⁷

Görüldüğü gibi şiirde bir Türkiye görünümü ortaya çıkmaktadır. Bu basit bir halk kültürü tespiti değildir, bütün bir tarih içerisinde bölgelerin öne çıkan taraflarıdır. Örneğin bir çiğ köfte ile yemek kültürünü verirken Sille’nin kızı ile fizyonomiyi ortaya koyar ve Sürmene bıçağı ile bir ustalığı dile getirir. Anlaşıyor ki Turgut Uyar, Türkiye’yi benimsemiştir. Turgut Uyar’ın *Türkiyem* kitabında pek çok şiirinde “turna” kuşu geçmektedir. Turna bu şiirlerde çoğunlukla “sırdaş, dert ortağı, dert dinleyici, yol gösterici” olarak nitelenen bir varlık olmuştur. Bu işlevleri yüklenen sevgili de olur bazen, şair “turnam” dediği sevgiliye danışır veya dert yanar. Bazen şiirin adında geçer “turna”, bazen sadece bir dizesinde ama tam on şiirinde karşımıza çıkmaktadır. “Turna

---

⁷Uyar, *Büyük Saat*, 37.

şaire sevgileri ve yolları hatırlatan bir imgedir.”⁸ Türkiye’yi anlatırken Türk halk kültüründe ve şiirinde önemli bir yeri olan turnayı öne çıkarır şair.

“Turnam Seninle” şiirinde Karadeniz bölgesinde “alev” anlamında kullanılan “alavalav” ikilemesi geçmektedir. Turgut Uyar, bu şiirde yine halk ağzından konuşmayı seçmiştir:

“Turnam Seninle

(...)

*Eksilmesin üstümden gölgen, rüzgârın
O günler içim alavalav yanyordu.
Biz Sakaltutandan inerken sabağnan
Kars yeni yeni uyanıyordu...*

(...)”⁹

“Turnam, Bir Ay Doğar Pasın’dan...” şiirinde “tuttukları altın olsun”, “az gitsinler, uz gitsinler” deyimleri ile beraber Âşık İkrâmî’den de bahsedilir. Bu şiirde şair, turna kuşuna habercilik vasfını yüklemiş ve halk ozanları gibi, turnadan mektup ve selam iletmesini istemiştir:

“Turnam, Bir Ay Doğar Pasın’dan...

*Cümle yolculara selâm ederim.
Dilerim yolları uğurlu olsun, aydınlık olsun.
Havalar günlük güneşlik,
Tuttukları altın olsun..
Bir gün, belli olmaz, bir bakarsın Turnam,
Şu kuru başımı alır ben de giderim...*

(...)

*Cümle yolculara dua ederim.
Nasıpleri bol olsun, dilekleri tutsun*

---

⁸Büşra Nur Turinay, “İmgeler Şairi Turgut Uyar” *Hece*, Eylül (2013) : 3-4.

⁹Uyar, *Büyük Saat*,42.

*Zile'den geçsin yolları, Sivas'tan geçsin
Pembeden, beyazdan geçsin..
Askerlere mektup götürsünler
Cümlesine selâm sabah iletsinler,
Az gitsinler, uz gitsinler
Sağlıcakla yurtlarına dönsünler..*

(...)”¹⁰

“Af Kanunu” şiirinde Uyar, Anadolu’da insanların aşkla değil, kader kimi önlerine getirirse onunla evlendiklerini anlatır. Aynı zamanda şair, çok çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına “Yeter” adını vermesine değinmiştir:

“Af Kanunu

*Gerinirler karanlık gecelerde, nasipsiz
biri dopdolu, öbürü boş.
tohumluk mısırlar, cılız inekler
uykuları ya buluttan, ya sudan
altıncı çocuğun adı yeter'dir..*

(...)”¹¹

“Söyle Küçük Saadetini” şiirinde Turgut Uyar, aile babası kimliğiyle konuşur, geçim derdi içinde mutlu olduğu anları anlatır. “Her şeye rağmen mutlu olacak şeyler var.” demektedir bu şiirde şair. Bütün bunları anlatmak içinse yine halk kültürüne ait “alınlerin, göz nurun, el emeğin” gibi, çalışıp kazanılan paraya ve emeğe işaret eden unsurları kullanmıştır:

“Söyle Küçük Saadetini

(...)

Cigara içerekten alacakaranlıkta

Kapını çalmışsın

---

¹⁰Uyar, *Büyük Saat*, 51.

¹¹Uyar, *Büyük Saat*, 66.

Alinteringöznurun el emeğin karın

Turfanda portakal görüp çarşıda

Tadımlık birkaç tane almışsın...

(...)”¹²

Turgut Uyar, “Şimdi Bir Ürüzgâr Geçer” şiirinde, şiirin adında da geçen “Ürüzgâr” kelimesini kullanmıştır. Bu, bölgesel ağızlarda kullanılan bir kelimedir. Bu kelime Turgut Uyar’ın, yaşadığı yerlerin kültürlerine ve dillerine hâkim olarak bunları şiirlerine aksettirdiğini gösteren örneklerden biridir:

“Şimdi Bir Ürüzgâr Geçer

Bana yollardan bahsedin artık,

Büyüsün yalnızlığım.

Bir kadın ve bir gecelik sarhoşluğun peşinde

Ölüme benzer duraklardan...

Şimdi bir garip ürüzgâr geçer bilir misiniz?

Perdesiz, yataksız, ateşsiz

Saplı’nın hanındaki kavaklardan...

(...)”¹³

“Elâlem” şiirinin son dizesinde “Başımı taştan taşa vuracağım” diyen Uyar, emeğinin karşılığını alacağından emindir ve bu durumu da bu deyimle anlatmıştır. Ayrıca “baş belası”, “diyarı gurbet”, “deva bul-“ gibi ifadeler de halk Türkçesinden gelen unsurlardır:

“Elâlem

(...)

---

¹²Uyar, *Büyük Saat*,75.

¹³Uyar, *Büyük Saat*,79.

*Benimki sevda değil baş belası
bunun sonu olmaz biliyorum
ne kadını diyebilirim elaleme ne kardeşim
hiçbir kapıyı çalamam dileyince madem
ben gidiyorum siz durunuz
gül kurusu vişne çürüğü limon küfü
diyarı gurbetlerde de bir deva bulamazsam
başımı taştan taşa vuracağım.”¹⁴*

“Bitmemiş Şiirler II”de Uyar, başka eserlere ve dönemlere göndermeler yapmıştır. Metinler arasılık bakımından zengin bir şiir olmakla beraber, Uyar’ın, “tepeden tırnağa”, “sırılsıklam” ve “boğaza kadar batmak” gibi kalıplaşmış ifadeleri kullanması da dikkat çekmektedir. Bu kullanımlar, birbirlerine yakın anlamlar ifade etmektedir:

“Bitmemiş Şiirler II

*İşte elagözlüm, sırılsıklam
Boğazıma kadar aşka batmışım
Ne kadar şarkı dinlemişsem ömrümce
Hep senin niyetine tutmuşum.*

(...)

*İşte elagözlüm sırılsıklam,
Tepeden tırnağa sevdalyım.
Başiboş aşka bırakmışım kendimi,
Neyleyim.”¹⁵*

“Bitmemiş Şiirler III” şiirinde masalarda bahsi geçen Kaf Dağı’na gönderme yapmıştır Turgut Uyar, sevgiliyle birlikte kaçılacak bir yer olarak Kaf Dağı’nı işaret etmiştir. Kaf Dağı’nın da ötesinde “demir asa”, “demir çarık”, “koçak atlı”, terkilerde” kullanışları da halk söyleminden gelmektedir:

“Bitmemiş Şiirler III

---

¹⁴Uyar, *Büyük Saat*,92.

¹⁵Uyar, *Büyük Saat*,94.

(...)

*Bu yol kaf dağına gider sultanım
demir asa, demir çarık, ince yürek...
—ince küpelerin ne yaraşmış
gözlerindeki kuzgun siyahı aşka.
demir asa, demir çarık, sevda gerek.
koçak atlılar doludizgin
civan gibi güzeller terkilerde.
kaf dağı...
işte bütün sisleriyle elagözlüm,
ilerde ta ilerde...*

(...)"¹⁶

“İthaf 3” şiirinde Uyar, saadete zor ulaşıldığını anlatmak için “aslan ağzındadır saadetimiz” dizesini yazmıştır. Bu deyim “ekmeği aslanın ağzından almak” şeklinde kullanılır. Aşkların ve mutlulukların ne kadar zor elde edildiğini anlatmak istemiştir ki bu orijinal bir kullanıştır, halk kullanımını değiştirmiş olur Turgut Uyar. Çalışarak kazanmaya çalıştığı şeyin paradan ziyade mutluluk olduğunu göstermektedir:

“İthaf 3

(...)

*Ömrümüz serapa sevda içredir.
Bir uzun yaz günü durur, zulmeder
Tanıdık, bildik günler sarkar takvimden
Hafızam zulmeder boşluğuma.
Birden bir arının kanatlarında terü taze
Sen gelirsin...
Aslan ağzındadır saadetimiz
Yağmurlar yağar, günler batar, geceler gelir
Bir bitmez türkü başlar dışımızdan.*

(...)"¹⁷

---

¹⁶Uyar, *Büyük Saat*,95.

Turgut Uyar'ın kitaplarına almadığı şiirlerinden biridir “Dursun Oğlu Rezzak”¹⁸. Turgut Uyar, bu şiirde Anadolu köylerinde, başka türlü bir hayatın varlığını bilmeden, saf, ona verileni yaşayan isimsiz bir genci tasvir eder. Bu genç sorgulamaz çünkü sorgulamak için bir nedeni yoktur. Şiir bize bunu anlatmaktadır. Kendi şartları içinde bir Anadolu gencini anlatır Uyar. Dolayısıyla onun kullandığı “saban”, “cılız öküz”, “kağrı” gibi varlıklara şiirde yer vermiştir:

“Dursun Oğlu Rezzak

(...)

Rezzak on dokuz yaşındadır

Bir kış kömür ocaklarında,

Bir kış inşaatlarda amele.

Bahar geldi miydi kapkara sabanının başındadır.

Abanır simsiyah bahtının saplarına,

Cılız öküzlerin boynuna abanır.

Toprak sürülmez yarılır çatır çatır.

Sindiskom yolundan kağnılar geçer,

Rezzak'ı ağlatır...

(...)”

---

¹⁷Uyar, *Büyük Saat*, 103.

¹⁸Uyar, *Büyük Saat*, 651-652.

Sonuç

Turgut Uyar, söz konusu ettiğimiz şiirlerinde gerek çocukluk gerekse ilk gençlik yıllarında edindiği halk kültürü unsurlarına yer verir. Ancak bu unsurlar rast gele değil, belli bir amaca yönelik ve kasıtlı olarak kullanılmıştır. Bazen bu unsurlar değiştirilmiş ve güncelleştirilmiştir ki bu bir İkinci Yeni şairi için beklendik bir sonuçtur. Turgut Uyar kültür unsuruna rastladığımız tüm şiirlerde, şiirin dokusuna uygun olan unsurları seçmiş ve vermesini istediği anlama katkı yapmasını sağlamıştır. Turgut Uyar'ın şiirlerinde halk kültürüne ait unsurlar, bazen bütün bir hayat halinde bazen de birkaç kelime grubundan ibaret olarak karşımıza çıkar. Ancak bu birkaç kelime grubunun altında geniş bir anlam yatmaktadır. Bu anlam şiirin geneline etki eder ve vermek istediği özü zenginleştirir. Bu nedenle boyutları az da olsa etkileri çok olmaktadır. İkinci Yeni şairleri her zaman toplumdan uzak olmakla eleştirildiler. Ancak bu çalışma gösteriyor ki yapılan eleştiriler ayrıntılı inceleme olmaksızın yapılmış ön yargılardır. İkinci Yeni şairlerinden olan Turgut Uyar, bireysel olarak ele alındığında ve şiirleri ayrıntılı incelendiğinde ortaya çıkan sonuç Turgut Uyar'ın halktan uzak olmadığını göstermektedir. Şairin halktan ve halk kültüründen ilham aldığını, bazen halkın yaşadığı sorunları dile getirdiğini ve o halkın içinde kendisinin de bulunduğunu söylemek mümkündür. Kendisini halktan bir memur olarak gören Uyar, özellikle memurların yaşadığı sıkıntılardan bahsetmiştir. Bunun dışında özellikle çocukluk yıllarında görmüş olduğu halk kültürü ve ananeler şiirlerinde yer bulmuştur. Turgut Uyar'ın 1947 ile 1952 yılları arasındaki şiirlerini inceledik ve bu yıllarda halk kültüründen beslendiğini gördük. Ancak Turgut Uyar, incelenen yıllar kadar yoğun olmasa da şairliğinin ilerleyen yıllarında da halk kültüründen yararlanmıştı. Turgut Uyar'ın incelenen yıllar arasındaki şiirlerinin ancak üzerinde durulanlarda halk kültürü unsurlarına rastlanmıştır. Bu bile onun halk kültürüne ilgisini göstermeye yetmektedir. Sonuç olarak Turgut Uyar, 1947 ile 1952 yılları arasındaki şiirlerinde halk kültürüne ait çeşitli unsurlardan yararlanmıştı. Tespit ettiğimiz bu kültür unsurları Turgut Uyar'ın halktan ilham aldığını ve kültürünü şiirlerinde yansıttığını göstermektedir. Turgut Uyar, vermek istediği alt anlamları bu kültür unsurları aracılığıyla okura ulaştırmıştır.

Kaynaklar

TURİNAY, B. N., “İmgeler Şairi Turgut Uyar” *Hece*, Eylül (2013)3-4.

UYAR, T., *Büyük Saat*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.